

Regionförvaltningsverket

Samlokaliserade skolor 2023

En lägesrapport

Regionförvaltningsverket i Västra
och Inre Finland
Svenska enheten för bildningsväsendet

Heidi Henriksson

Svenska enheten för bildningsväsendet

187/2023

Aluehallintovirastojen julkaisuja

Regionförvaltningsverkens publikationer

Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland

Svenska enheten för bildningsväsendet

Samlokaliserade skolor 2023: en lägesrapport

5.10.2023

-

Heidi Henriksson

Aluehallintovirastojen julkaisuja 187/2023
(Regionförvaltningsverkens publikationer)

ISSN- 2343-3132 (webbpublikation)

ISBN- 978-952-5935-66-0

Vasa

2023

Tekijät		Julkaisu-aika	
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto Ruotsinkielinen sivistystoimen yksikkö Heidi Henriksson		5.10.2023	
		Toimeksiantajat(t)	
		Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto	
		Toimielimen asettamispäivä	
		-	
Julkaisun nimi			
Samlokaliserade skolor 2023: en lägesrapport			
Tiivistelmä			
<p>Raportti antaa tilannekuvan Suomessa toimivista kieliparikouluista (ruotsiksi <i>samlokaliserade skolor</i>) esi- ja perusopetuksessa sekä lukiokoulutuksessa. Kieliparikouluilla tarkoitetaan samassa koulurakennuksessa toimivia suomen- ja ruotsinkielisiä kouluja. Kieliparikoulujen määrä on tähän saakka perustunut arvioihin, sillä niitä ei tilastoida kansallisissa rekistereissä.</p> <p>Raporttia varten laadittiin kysely, johon vastasivat kaikki ruotsinkielistä perusopetusta ja/tai lukiokoulutusta järjestävät opetuksen järjestäjät. Vastanneista 47:stä opetuksen järjestäjästä 32 ovat kaksikielisiä kuntia ja 15 niin sanottuja kielisaarekkeita. Kyselyyn sisältyi kysymyksiä kieliparikouluista, osittain yhteisistä opetustiloista ja yhteisistä koulupihoista sekä avoimia kysymyksiä kieliparikoulujen hyödyistä ja haasteista.</p> <p>Tulokset osoittavat, että 25:llä opetuksen järjestäjällä, eli yli puolella vastaajista, on yksi tai useampi rakennus, jossa toimii kieliparikouluja. Yhteensä tällaisia rakennuksia on 37 ja kaiken kaikkiaan rakennuksissa toimii 82 kieliparikoulua. Se tarkoittaa että reilu kuudesosa kaikista ruotsinkielisistä peruskouluista ja reilu kymmenesosa kaikista ruotsinkielisistä lukioista on kieliparikoulu. Kieliparikouluja löytyy kaikilta kaksikielisiltä alueilta mutta tavallisinta se on Uudellamaalla. Suhteellisesti kieliparikouluja löytyy yhtä paljon kielisaarekkeilta kuin kaksikielisistä kunnista. Kieliparikoulut ovat tavallisempia perusopetuksessa kuin lukiokoulutuksen puolella.</p> <p>Opetuksen järjestäjien vastauksissa korostui kaksi pääasiallista kieliparikouluista koettua hyötyä: 1) taloudellinen hyöty, joka liittyy tilojen, laitteiston ja tukitoimintojen tehokkaampaan käyttöön, ja 2) kohtaamiset yli kielirajojen, johon kuuluu yhteistyö kollegoiden ja oppilaiden välillä sekä lisääntynyt ymmärrys Suomen kaksikielisyydestä. Yhteistyössä opetuskielten välillä vaikuttaa kuitenkin esiintyvän huomattavaa vaihtelua. Haastavina seikkoina mainittiin kielelliset haasteet, fyysiset haasteet, toimintakulttuuriin liittyvät haasteet ja johtamishaasteet. Osa opetuksen järjestäjistä ei kokenut minkäänlaisia haasteita.</p> <p>Kyselyvastauksissa ilmeni, että useampi kunta suunnittelee parhaillaan uusia kieliparikouluja tai keskustelua aiheesta käydään. Aluehallintovirastojen ruotsinkielinen sivistystoimen yksikkö toivoo raportin tukevan kokemusten vaihtoa ja dialogia koulujen ja opetuksen järjestäjien välillä eri puolilla maata.</p>			
Asiasanat			
Kieliparikoulu, koulurakennukset, opetuskieli, yksikielisyys, kaksikielisyys, opetuksen järjestäjä			
ISSN (painettu)	ISBN (painettu)	ISSN (verkkojulkaisu)	ISBN (verkkojulkaisu)
xxxx-xxxx	xxxx-xxxx	2343-3132	978-952-5935-66-0
Kokonaissivumäärä	Kieli	Hinta	
23	-	-	
Julkaisija	Paino		
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto	-		

INFORMATIONSSIDA

Regionförvaltningsverkens publikationer 187/2023

Sammanställd av Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland Svenska enheten för bildningsväsendet Heidi Henriksson		Utgivningsdatum 5.10.2023	
		Uppdragsgivare Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland	
		Datum för tillsättandet av organet -	
Publikationens titel Samlokaliserade skolor 2023: en lägesrapport			
<p>Referat</p> <p>Rapporten ger en lägesbild av samlokaliserade skolor inom den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen i Finland. Med samlokaliserade skolor (på finska <i>kieliparikoulut</i>) avses finsk- och svenskspråkiga skolor som delar skolbyggnad. Det exakta antalet samlokaliserade skolor har hittills varit oklart eftersom samlokalisering inte statistikförs i nationella register.</p> <p>Materialet för rapporten samlades in via en enkät som besvarades av alla tvåspråkiga kommuner och språköar som ordnar grundläggande utbildning och/eller gymnasieutbildning på svenska. Av de 47 utbildningsanordnare som svarade är 32 tvåspråkiga kommuner och 15 så kallade språköar. I enkäten ingick frågor om samlokalisering, frågor om delvis gemensamma utrymmen och gemensam skolgård samt öppna frågor om samlokaliseringens fördelar och utmaningar.</p> <p>Resultaten visar att 25 av utbildningsanordnarna, det vill säga drygt hälften, har en eller flera samlokaliserade skolbyggnader. Sammanlagt finns det för tillfället 37 sådana skolbyggnader och dessa byggnader inrymmer totalt 82 samlokaliserade skolor. Det betyder att en dryg sjättedel av alla svenskspråkiga grundskolor och en dryg tionedel av alla svenskspråkiga gymnasier är samlokaliserade. Samlokaliserade skolor finns i alla tvåspråkiga regioner, men vanligast är det i Nyland. Proportionellt sett är det lika vanligt med samlokalisering i tvåspråkiga kommuner som på språköarna. Samlokalisering är mer allmänt förekommande inom grundläggande utbildning än inom gymnasieutbildning.</p> <p>Utbildningsanordnarna rapporterade två huvudsakliga fördelar med samlokalisering: 1) ekonomiska inbesparingar tack vare effektivare användning av utrymmen, utrustning och stödservice, och 2) möten över språkgränserna, där det ingår samarbete mellan kolleger och elever, samt en ökad förståelse för Finlands tvåspråkighet. Bland de mer utmanande aspekterna nämndes språkliga utmaningar, fysiska utmaningar, utmaningar med verksamhetskulturen samt ledarskapsutmaningar. En del utbildningsanordnare upplevde inga utmaningar alls.</p> <p>I enkätsvaren framgick att flera kommuner som bäst planerar samlokaliserade lösningar eller att diskussioner om tematiken förs inom kommunen. Regionförvaltningsverkens svenska enhet för bildningsväsendet hoppas på att rapporten kan stöda erfarenhetsutbyte och dialog mellan skolor och utbildningsanordnare runtom i landet.</p>			
Ämnesord Samlokalisering, skolbyggnader, undervisningsspråk, enspråkighet, tvåspråkighet, utbildningsanordnare			
ISSN (tryckt) xxxx-xxxx	ISBN (tryckt) xxxx-xxxx	ISSN (webbpublikation) 2343-3132	ISBN (webbpublikation) 978-952-5935-66-0
Sidantal 23	Språk svenska	Pris -	
Utgivare Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland		Tryckeri -	

Innehållsförteckning:

1 Inledning	6
2 En kvantitativ lägesbild	8
2.1 Antalet samlokaliserade skolor och deras spridning	8
2.2 Samlokalisering i relation till region, kommunernas språkförhållande och kommunstorlek	12
2.3 Delvis gemensamma utrymmen och delad skolgård	15
3 Utbildningsanordnarnas perspektiv på samlokalisering	16
3.1 Fördelar med samlokalisering	16
3.2 Utmaningar med samlokalisering	17
4 Avslutning	19
5 Litteratur	20
6 Bilaga: Enkäten till utbildningsanordnarna	21

1 Inledning

Regionförvaltningsverkens svenska enhet för bildningsväsendet har samlat in uppgifter om samlokaliserade skolor i Finland via en enkät som skickades till alla tvåspråkiga kommuner och till språköarna i maj-juni 2023. Med samlokaliserade skolor (på finska *kieliparikoulu*) menas i det här sammanhanget finsk- och svenskspråkiga skolor inom förskoleutbildning, grundläggande utbildning och gymnasieutbildning som delar skolbyggnad. Finsk- och svenskspråkiga skolor under samma tak är inget nytt fenomen, men samlokalisering har blivit vanligare under de senaste 10 åren.

För tillfället finns det totalt 196 svenskspråkiga grundskolor och 34 svenskspråkiga gymnasier i Fastlandsfinland¹. Tidigare forskning har uppskattat att det finns ca 35-45 samlokaliserade skolor². Mer exakta siffror har inte funnits eftersom myndigheterna inte statistikför samlokalisering. Den primära målsättningen med enkäten var därför att skapa en lägesbild av antalet samlokaliserade skolor och var i landet de finns. Därtill var syftet att kartlägga upplevda fördelar och möjliga utmaningar med samlokalisering ur utbildningsanordnarnas perspektiv. Förutom samlokalisering innehöll enkäten frågor om delad skolgård och delvis gemensamma utrymmen som används över språkgränserna. Med hjälp av lägesrapporten vill Regionförvaltningsverket möjliggöra att erfarenheter delas och goda modeller förs vidare mellan utbildningsanordnarna.

Samlokalisering har tidvis debatterats i offentligheten som en språkpolitisk fråga. Det finns å ena sidan en stark uppfattning om att skolan behöver behållas som ett enspråkigt svenskt rum för att svenskan som minoritetsspråk ska överleva och frodas. Ur den synvinkeln framstår samlokalisering som ett potentiellt hot mot det egna modersmålet. Å andra sidan anses samlokalisering gynna en levande tvåspråkighet och samarbete över språkgränserna. På senare tid har de ekonomiska aspekterna varit mer framträdande i debatten än de språkpolitiska; samlokalisering ses först och främst som ett effektivt sätt att använda utrymmen.³

Samlokaliserade skolor är inte det samma som tvåspråkiga skolor. Enligt lagstiftningen ska undervisningsspråket inom den allmänbildande utbildningen vara antingen finska eller svenska, men en del av undervisningen kan ges på ett annat språk så länge det inte äventyrar elevens möjlighet att följa undervisningen⁴. I regeringspropositionen preciseras att även andra tjänster som hänför sig till undervisningen ska ordnas på undervisningsspråket⁵. Den rumsliga separationen av undervisningsspråken kan anses ha ett visst lagstöd inom den grundläggande

¹ Siffrorna kommer från Utbildningsförvaltningens statistiktjänst Vipunen, statistikåret 2022. Här ingår även den tvåspråkiga Steinerskolan i Helsingfors. I antalet gymnasier ingår anordnare av gymnasieutbildning enligt läroplanen för unga. Det exakta antalet svenskspråkiga förskolor är svårt att få tag på, eftersom förskolegrupper finns både i skolor och på daghem och statistikföringen varierar mellan dessa.

² Helakorpi, Ahlbom, From, Pörn, Sahlström & Slotte-Lüttge (2013, s. 3)

³ Intervju i tidningen *Läraren* med forskarna Anna Slotte och Tuuli From 10.3.2022

⁴ Lagen och grundläggande utbildning 10 §; Gymnasielagen 14 §

⁵ RP 86/1997 s. 61

utbildningen och förskoleundervisningen, där lagen stipulerar att "En kommun som har såväl finsk- som svenskspråkiga invånare är skyldig att ordna grundläggande utbildning och förskoleundervisning separat för vardera språkgruppen"⁶. I gymnasielagen finns inte motsvarande formulering, men det står på liknande sätt som i lagen om grundläggande utbildning, att undervisningsspråket är finska eller svenska⁷. Men lagen tar inte ställning till huruvida de två undervisningsspråken ska finnas i olika byggnader, vilket gör samlokaliserade lösningar till en möjlighet för kommunerna. På språköarna varierar de rumsliga arrangemangen för den svenskspråkiga undervisningen; flera av de svenskspråkiga skolorna är privatskolor med egna byggnader medan andra delar utrymmen med finskspråkiga skolor.

Forskning om samlokaliserade skolor visar att rektorers och lärares erfarenheter av samlokaliserade skolor är positiva eller neutrala. Flera forskare har dock konstaterat att det finns stora skillnader mellan olika samlokaliserade skolor beträffande gemensam verksamhetskultur och växelverkan över språkgränserna och att skolledningen har en avgörande roll för samarbetets utformning. Vad gäller elevernas växelverkan har forskare visat att samlokalisering å ena sidan kan upprätthålla skiljelinjer mellan språkgrupperna, men å andra sidan kan den ifrågasätta uppdelningen i enspråkiga grupper och språkliga identiteter. Forskare betonar att skolbyggnader, förutom deras fysiska egenskaper, även bär på symboliska, kulturella och sociala betydelser, som behöver beaktas då två undervisningsspråk förs in under samma tak.⁸

Regionförvaltningsverkets enkät besvarades av alla tvåspråkiga kommuner och språköar som ordnar grundläggande utbildning och/eller gymnasieutbildning på svenska. Av de 47 utbildningsanordnare som svarade, är 32 tvåspråkiga kommuner⁹ och 15 så kallade språköar. I de tvåspråkiga kommunerna var det bildningsdirektören eller undervisningschefen/skoldirektören som besvarade enkäten. För språköarnas del var det främst rektorer som svarade. De flesta besvarade frågorna skriftligen via nätenkäten, men en del av enkätsvaren är insamlade per telefon. Av de 47 utbildningsanordnare som är representerade i materialet är 19 belägna i Nyland, 14 i Österbotten, 5 i Egentliga Finland och 9 i övriga landskap på fastlandet.

Rapporten börjar med en kvantitativ lägesbild av samlokalisering och delade utrymmen. Därefter presenteras utbildningsanordnarnas tankar och erfarenheter av samlokalisering. Slutligen sammanfattas och diskuteras resultaten.

⁶ Lagen om grundläggande utbildning 4 §

⁷ Gymnasielagen 14 §

⁸ För forskning om samlokalisering, se Helakorpi et al. (2013); Hannula (2019); From (2020)

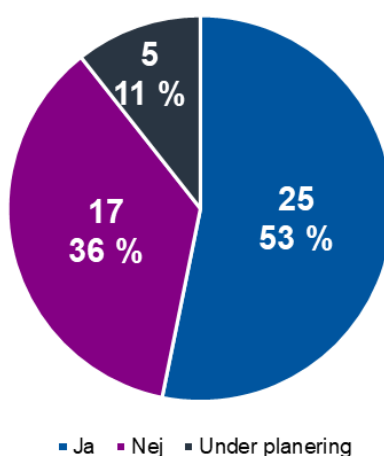
⁹ Av de tvåspråkiga kommunerna finns Mörskom inte bland respondenterna eftersom kommunen inte har någon egen svenskspråkig skola, utan den svenskspråkiga undervisningen anordnas i Lovisa.

2 En kvantitativ lägesbild

2.1 Antalet samlokaliserade skolor och deras spridning

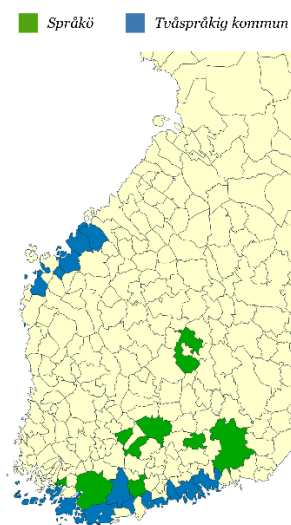
I enkäten frågades huruvida det i utbildningsanordnarens regi finns samlokaliserade skolor. Frågan besvarades jakande av 25 utbildningsanordnare, vilket utgör dryga hälften av utbildningsanordnarna. Nekande svar uppgavs av 17 utbildningsanordnare, medan 5 stycken valde svarsalternativet "inte ännu, men under planering".

Figur 1: Utbildningsanordnaren har en eller fler samlokaliserade skolbyggnader

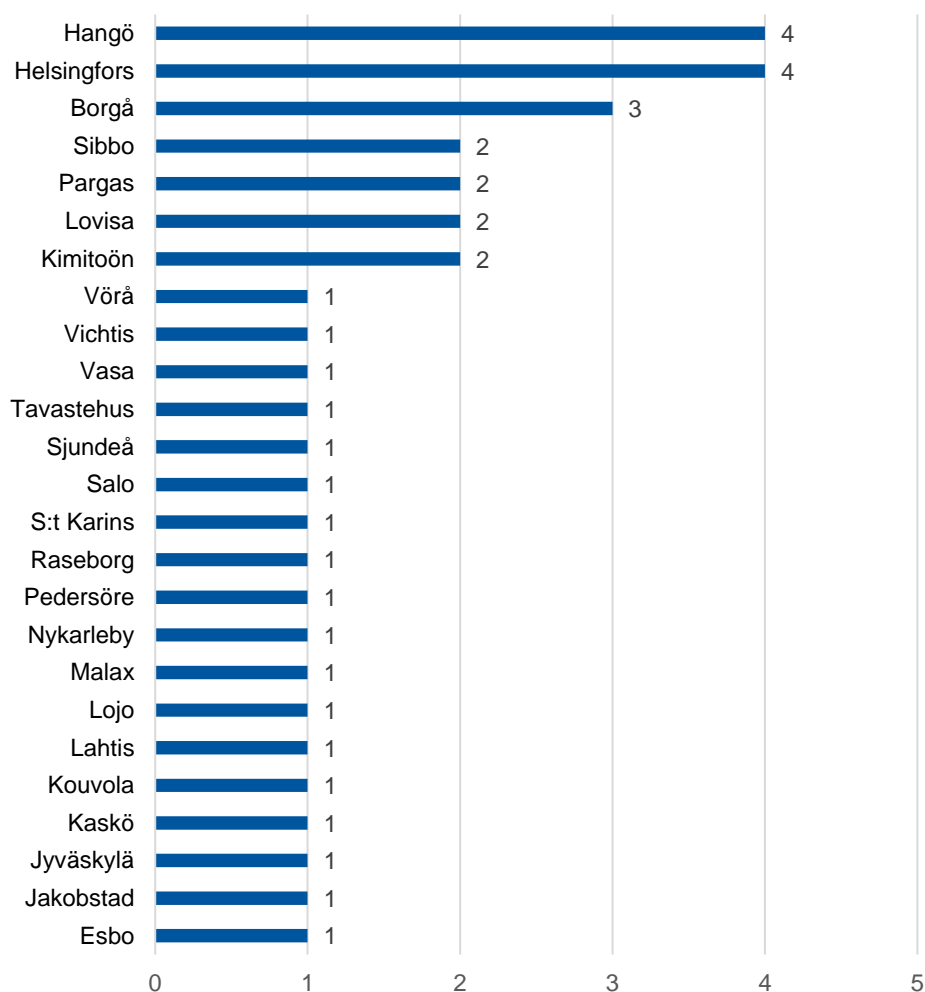
Av de 25 utbildningsanordnare som svarade ja, var 7 stycken språköar och de resterande 18 var tvåspråkiga kommuner. Det betyder att både på språköarna och i de tvåspråkiga kommunerna har ungefär hälften av utbildningsanordnarna samlokaliserade skolbyggnader.

Figur 2: Utbildningsanordnare med en eller fler samlokaliserade skolor, tvåspråkiga kommuner och språköar

Sammanlagt finns det **37 skolbyggnader** där finsk- och svenskspråkiga skolor är samlokaliserade. Vanligast är att en utbildningsanordnare har en sådan skolbyggnad som inrymmer båda språkgrupperna. Men det fanns även utbildningsanordnare med flera sådana skolbyggnader, flest fanns det i Helsingfors och Hangö med 4 byggnader var.

Figur 3: Antal samlokaliserade skolbyggnader enligt kommun

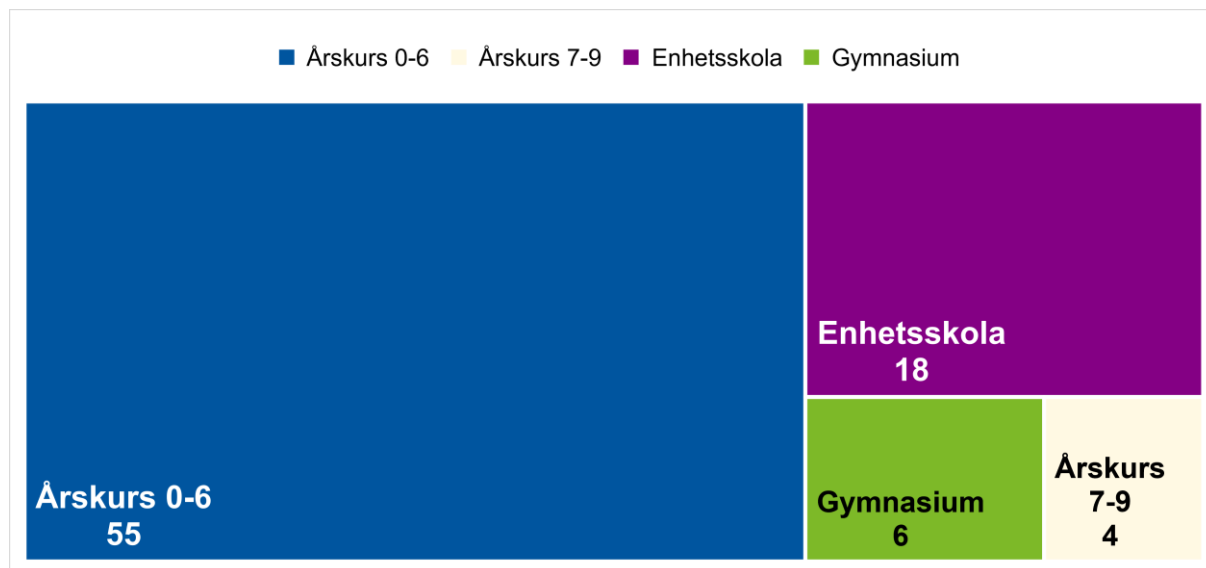
Enligt de svar som uppgetts i enkäten omfattas **totalt 82 skolor och förskoleenheter** av samlokalisering. Det är dock inte alldeles entydigt hur det totala antalet skolor ska räknas. Av de 82 skolorna är 39 svenskspråkiga, 40 finskspråkiga och 3 är tvåspråkiga. De tvåspråkiga skolorna är Steinerskolan i Helsingfors samt två tvåspråkiga förskole- och daghemsenheter (Silva daghem och förskola på Kimitoön och Lappvik förskola och daghem i Hangö). Fyra av de 82 skolorna är språkbadsskolor och de har här klassats som antingen finsk- eller svenskspråkiga skolor. Dessa är Språkbadsskolan och Kielikylpykoulu i Jakobstad som är samlokaliserade samt Metsärinteän Kielikylpyesiopetus och Miilin kielikylpykoulu i Sibbo som finns i fastigheten Miili tillsammans med svensk- och finskspråkiga skolor.

Trots att tvåspråkiga skolor och språkbadsskolor inte är samma sak som samlokaliserade skolor, har dessa i enlighet med utbildningsanordnarnas svar inkluderats i lägesrapporten eftersom det vore problematiskt att lämna bort dem, då de ingår i fenomenet svensk- och finskspråkig undervisning under samma tak, även om på ett lite annat sätt än de enspråkiga skolorna. Dessutom är gränsen mellan samlokalisering och tvåspråkiga skolor i vissa fall flytande. Till exempel har den privata tvåspråkiga Steinerskolan skilda avdelningar och klasser för svensk- och finskspråkig undervisning, vilket gör att arrangemanget liknar kommunal samlokalisering. I andra fall, speciellt gällande vissa små samlokaliserade skolor, kan eleverna ha undervisning i konst- och färdighetsämnen tillsammans över språkgränserna, vilket ger verksamheten en mer tvåspråkig karaktär.

Av de 39 svenskspråkiga skolorna ligger 7 på språköarna och de resterande 32 svenskspråkiga skolorna ligger i tvåspråkiga kommuner. Det typiska är att två skolor delar på en skolbyggnad, men det finns även flera byggnader där 3-4 skolor finns under samma tak. Flest skolor under samma tak finns i skolfastigheten Miili i Sibbo där 6 skolor delar på byggnad.

Det är vanligare med samlokalisering inom den grundläggande utbildningen än inom gymnasieutbildningen. Inom den grundläggande utbildningen är det vanligast med samlokalisering inom förskola och de lägre klasserna och ovanligast i skolor med årskurserna 7-9.

Figur 4: De samlokaliserade skolorna enligt årskurs och stadium

I figuren ovan har förskolorna och skolor med olika kombinationer av förskola och lägre klasser slagits ihop i kategorin "Årskurs 0-6". Av de 55 skolorna i kategorin "Årskurs 0-6" är 7 stycken enbart förskolor. Kategorin enhetsskola innefattar skolor med årskurserna 0-9 eller 1-9.

Tre av de svenskspråkiga gymnasierna delar byggnad med finskspråkiga skolor (Kimitoöns gymnasium, Pargas svenska gymnasium och Vasa gymnasium) och därtill finns Steiner gymnasiet i Helsingfors som erbjuder gymnasieutbildning både på svenska och finska.

I tabellerna nedan ser man andelen samlokaliserade skolor av det totala antalet skolor¹⁰. Om man granskar endast de svenskspråkiga skolorna, ser man att andelen samlokaliserade grundskolor är 17,3 %, det vill säga en dryg sjättedel, och motsvarande andel för gymnasierna är 11,4 %, det vill säga en dryg tiondel. Beräknar man däremot andelen finsk- och svenskspråkiga samlokaliserade skolor av alla finsk- och svenskspråkiga skolor i hela Fastlandsfinland är siffran 3,3 % för grundskolornas del och 1,7 % för gymnasiernas del.

Tabell 1: Andelen samlokaliserade skolor i relation till det totala antalet skolor, endast svenskspråkiga skolor

Svenskspråkiga skolor	
De svenskspråkiga samlokaliserade grundskolornas andel av det totala antalet svenskspråkiga skolor	17,3 % (34 av 196)
De svenskspråkiga samlokaliserade gymnasiernas andel av det totala antalet svenskspråkiga gymnasier	11,4 % (4 av 34)

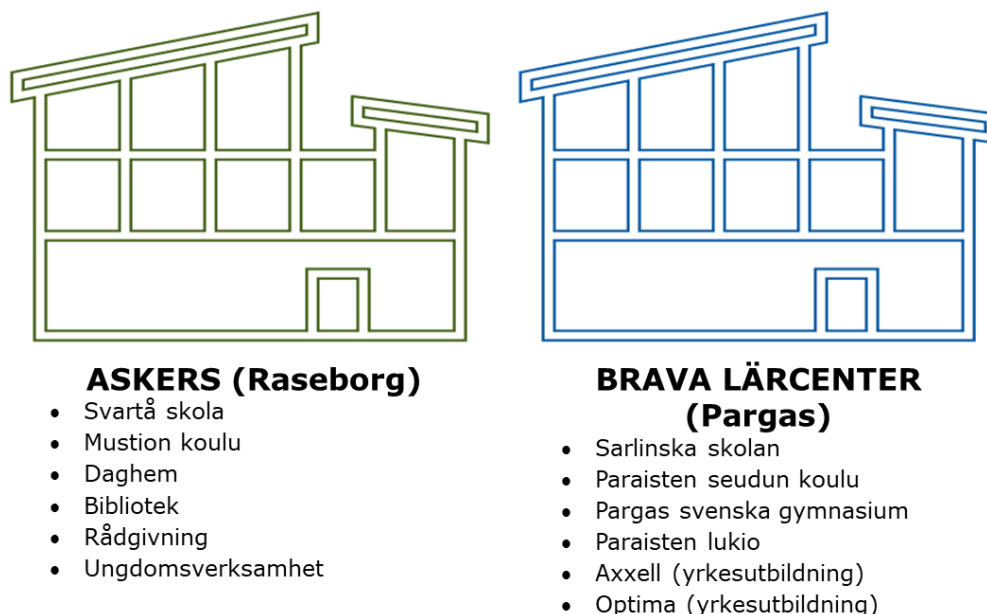
Tabell 2: Andelen samlokaliserade skolor i relation till det totala antalet skolor, både finsk- och svenskspråkiga skolor

Finsk- och svenskspråkiga skolor	
De finsk- och svenskspråkiga samlokaliserade grundskolornas andel av av det totala antalet finsk- och svenskspråkiga grundskolor	3,6 % (77 av 2099)
De finsk- och svenskspråkiga samlokaliserade gymnasiernas andel av det totala antalet finsk- och svenskspråkiga gymnasier	1,7 % (6 av 350)

De gemensamma byggnaderna inrymmer ofta även annan verksamhet, såsom morgon- och eftermiddagsverksamhet samt småbarnspedagogik, samt i vissa fall bibliotek, rådgivning, ungdomsverksamhet eller yrkesutbildning. Nyligen har sådana fastigheter byggts bl.a. i Raseborg och i Pargas.

¹⁰ Beräkningen har gjorts med hjälp av statistik från Utbildningsförvaltningens statistik-tjänst från år 2022. De enheter som endast ger förskoleundervisning har lämnats utanför i den här beräkningen eftersom det är utmanande att få tillförlitliga siffror på det totala antalet svenskspråkiga förskolor. I gymnasiestatistiken har endast gymnasieutbildning för unga beaktats.

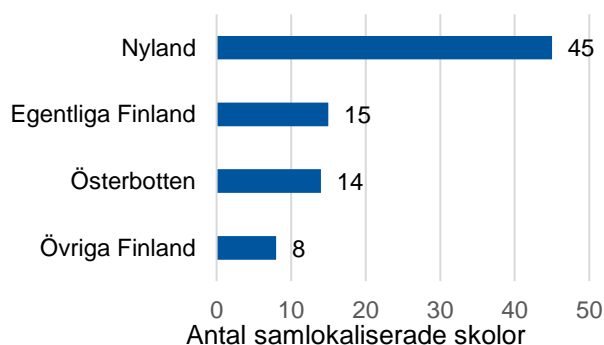
Figur 5: Exempel på nybyggda samlokaliserade byggnader där flera verksamhetsformer delar fastighet

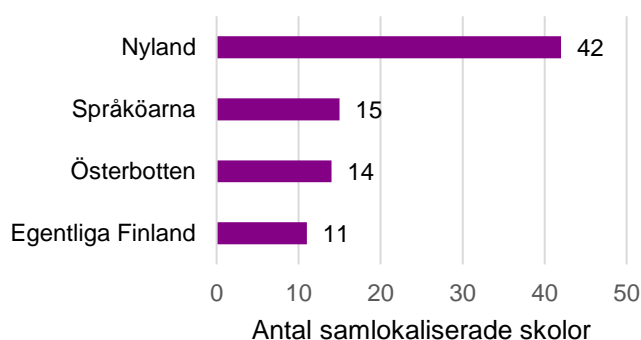
2.2 Samlokalisering i relation till region, kommunernas språkförhållande och kommunstorlek

Regionalt sätt var det vanligast med gemensamma skolbyggnader i Nyland med 10 utbildningsanordnare. I Österbotten gav 7 utbildningsanordnare jakande svar, i Egentliga Finland var antalet 4 och i övriga landskap sammanlagt 4. Bortser man från språköarna var antalet 9 för Nyland, 7 för Österbotten och 2 för Egentliga Finland. Räknar man antalet skolor i dessa 37 byggnader blir den regionala skillnaden ännu tydligare, med 45 skolor i Nyland, 15 i Egentliga Finland, 14 i Österbotten och 8 i övriga Finland.

Figur 5: Antal samlokaliserade skolor enligt region

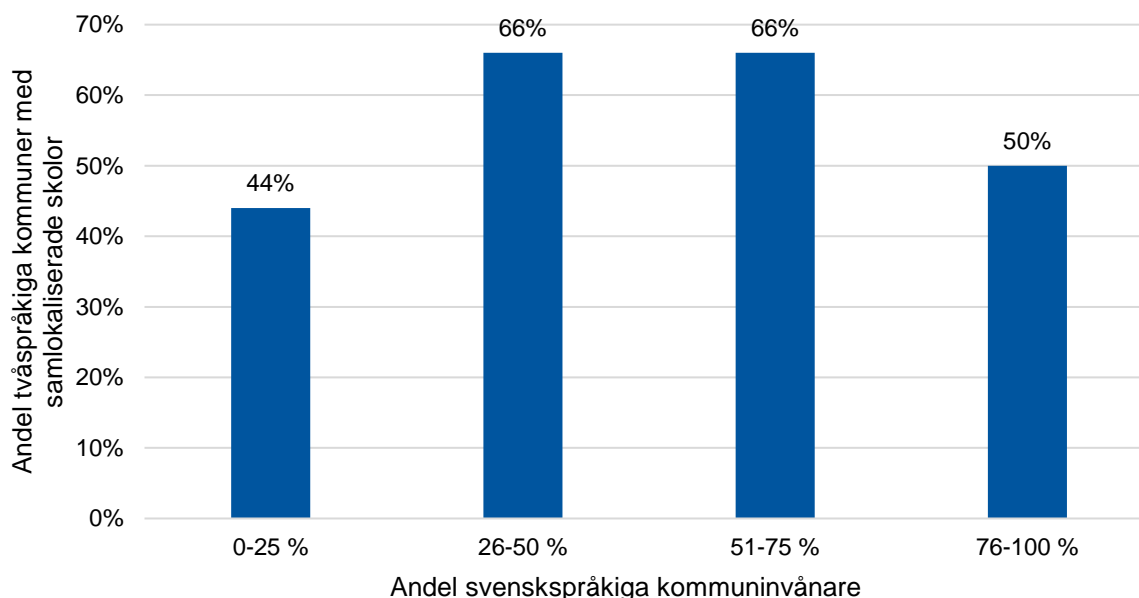

Figur 6: Antal samlokaliserade skolor enligt region, språköarna som en skild "region"

Om man granskar hur kommunens språkförhållanden påverkar benägenheten till samlokalisering, ser man att det är vanligast med samlokaliserade skolbyggnader i de kommuner där de svenskspråkigas andel är 26-75 % av hela kommunens befolkning (se figuren nedan). Märkbart är dock att samlokaliserade skolbyggnader finns i alla fyra kategorier av språkförhållanden och skillnaderna är inte särskilt stora.

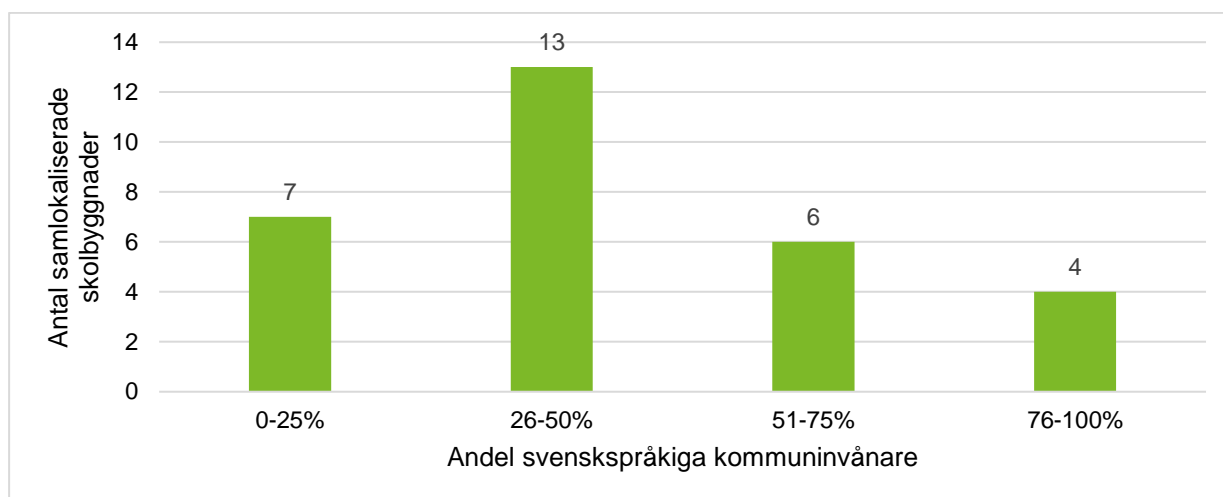
Figur 7: Andel tvåspråkiga kommuner som har samlokaliserade skolor enligt andelen svenskspråkiga kommuninvånare, %

I figuren ovan har språköarna lämnats bort, men det påverkar inte resultatet nämnvärt. Tar man med språköarna i beräkningen så faller språkökommunerna naturligt nog alla inom kategorin 0-25 % svenskspråkiga. Då språköarna är medräknade är andelen utbildningsanordnare med samlokaliserade skolor i kategorin 0-25 % svenskspråkiga bara marginellt större, 46 %, än då man bara granskar de tvåspråkiga kommuner som i figuren ovan.

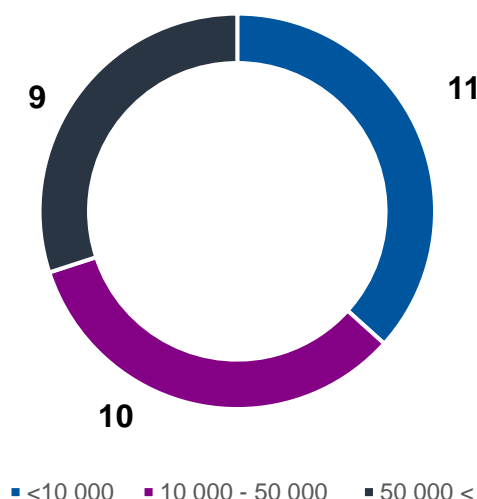
Ser man på antalet samlokaliserade skolbyggnader i relation till andelen svenskspråkiga kommuninvånare (se figuren nedan), är det tydligt att de flesta samlokaliserade skolbyggnaderna finns i de kommuner där de svenskspråkigas andel är 26-50 %.

Figur 8: Antal samlokaliserade skolbyggnader i tvåspråkiga kommuner enligt andel svenskspråkiga kommuninvånare

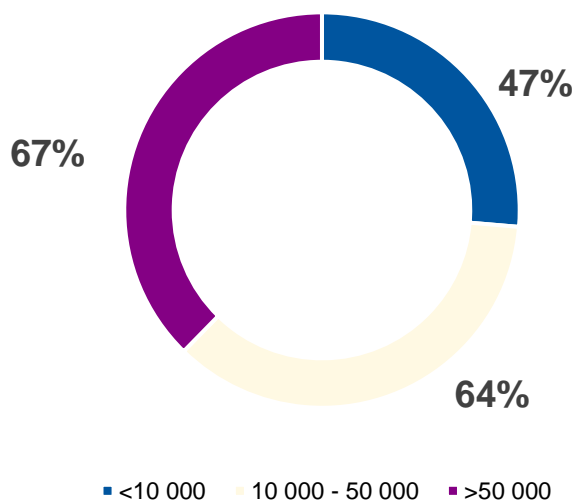
Samlokaliserade skolor finns rätt så jämnt utspridda över små och stora tvåspråkiga kommuner. Kommunens totala invånarantal är alltså inte någon avgörande faktor för huruvida en tvåspråkig kommun går inför samlokalisering.

Figur 9: Antal samlokaliserade skolbyggnader enligt kommunens totala invånarantal (tvåspråkiga kommuner)

Om man granskar andelen utbildningsordnare som har en eller flera samlokaliserade skolbyggnader, ser man att i de minsta kommunerna (under 10 000 invånare) är samlokalisering något ovanligare än bland de större (se figuren nedan).

Figur 10: Andel utbildningsanordnare som har en eller fler samlokaliserade skolbyggnader enligt kommunens totala invånarantal (tvåspråkiga kommuner)

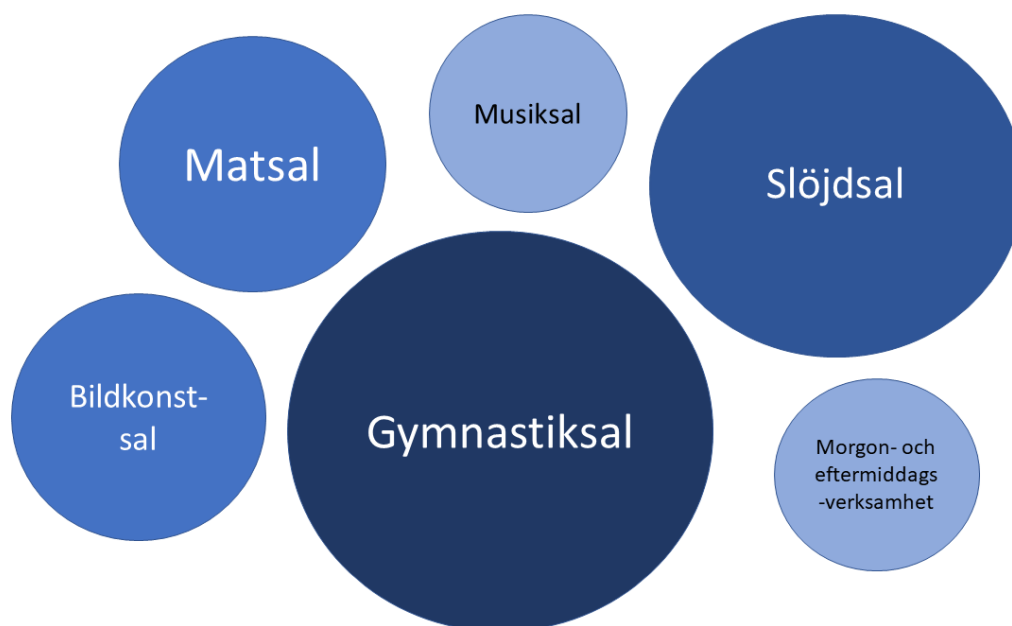
2.3 Delvis gemensamma utrymmen och delad skolgård

De skolor som delar skolbyggnad delar i regel även skolgård. Därtill finns tre utbildningsanordnare som inte har gemensamma skolbyggnader över språkgränserna men nog gemensamma skolgårdar.

En annan av enkätens frågor var huruvida utbildningsanordnaren har sådana skolbyggnader där finsk- och svenskspråkiga skolor har separata skolhus men delvis delar på utrymmen, t.ex. gemensam gymnastiksal eller liknande arrangemang. Totalt 18 utbildningsanordnare svarade jakande. Av dessa var 4 språköar och resten tvåspråkiga kommuner. I många kommuner finns fler än en skolbyggnad där utrymmena delvis delas över språkgränserna, vissa kommuner hade upp till 6 sådana byggnader.

Enligt utbildningsanordnarnas svar är gymnastikutrymmen de vanligaste utrymmen man delar på över språkgränserna och näst vanligast är slöjdutrymmen (både teknisk- och textilslöjd). Många uppgav även matsal samt bildkonst- och musiksal som gemensamma utrymmen. Gemensamma utrymmen är mer allmänt förekommande inom förskola och grundläggande utbildningen årskurs 1-6 än inom årskurserna 7-9 och gymnasiet.

Figur 11: De vanligaste utrymmena som delas över språkgränserna

Räknar man ihop de utbildningsanordnare som har samlokaliserade skolbyggnader och de som har delvis gemensamma utrymmen eller skolgård över språkgränserna kommer man till 28 utbildningsanordnare sammanlagt, vilket utgör nästan 60 % av utbildningsanordnarna som besvarat enkäten.

3 Utbildningsanordnarnas perspektiv på samlokalisering

3.1 Fördelar med samlokalisering

På frågan vad de största fördelarna är med samlokalisering fanns det två tydliga tematiska kategorier. Den ena är den ekonomiska inbesparingen som görs då skolorna kan sammanvända utrymmen. Här nämndes bland annat skolgårdar, gymnastiksal, matsalar och dyra specialklassrum. I en liten kommun nämndes det att kommunen inte skulle ha råd att bekosta utrymmen för konst- och färdighetsämnen skilt för de två språkgrupperna. Samanvändningen ökar användningsgraden på utrymmen och sparar på personalkostnader och stödtjänstkostnader (städttjänster och matservice). Även skolskjutsarna kan ordnas effektivare. Den andra stora fördelen är samarbete och möten över språkgränserna. För personalens del betonades möjlighet till delade resurser, gemenskap och kollegialt stöd över språkgränserna:

”Läro- och övriga personalresurser kan delas, med beaktande av språkkrav. Fördelar med tanke på verksamhetskulturen och innehållet i undervisningen, möjlighet till samprojekt.”

”Opettajainhuoneessa kummankin koulun opettajatiimit kohtaavat ja kokevat olevansa yksi työyhteisö, joskin toki eri rehtorien johtamat.”

I ett svar nämndes att skolorna har gemensam rektor och biträdande rektor, medan andra nämnde att rektorerna har lätt att samarbeta och stöda varandra då de befinner sig i samma byggnad.

”Som rektor har man en rektorskollega i rummet bredvid, som kan fungera som stöd när det gäller skolvardagen. Gemensamt ansvar för skolbyggnaden, säkerheten och tryggheten är en styrka.”

För elevernas del poängterades det värdefulla i en tvåspråkig miljö. Gemensamma fester, rastaktiviteter och projekt sågs som en viktig del av den tvåspråkiga gemenskapen. Vidare betonades betydelsen av att all information kommuniceras likvärdigt på båda språken.

En del betonade vikten av att öka förståelsen för det andra inhemska språket och få eleverna att förstå nyttan av språkkunskaper och på det sättet stöda språkinläringen. Samlokaliseringen ansågs göra det lättare för barn att komma i kontakt med det andra språket. Andra uppgav att barnen ändå umgås med varandra över språkgränserna på fritiden och därför är de glada över att få träffas även i skolan. Några uppgav dessutom att samlokaliseringen påverkar undervisningen i svenska helt konkret; i en skola lyckas man ordna svenska som modersmål tack vare att man har en lärare med svenska som modersmål i huset. I en annan samlokaliserad skola tenderar de finskspråkiga eleverna oftare att välja svenska som frivilligt språk i jämförelse med andra skolor.

Det nämndes också att en enspråkig skola skulle vara för liten på orten, men på detta sätt kan den fungera i ett större sammanhang. På en del språköar och även i en del små skolor i tvåspråkiga kommuner har eleverna en del av undervisningen tillsammans:

”Eleverna har läsåmnen indelade enligt språk, men konst- och färdighetsämnen har de tillsammans på grund av det låga elevantalet.”

Likaså nämndes morgon- och eftermiddagsverksamhet flera gånger som en möjlighet då båda språken hålls gemensamt i samma grupp. Ytterligare nämndes gemensam, tvåspråkig elevvårdspersonal som en fördel.

3.2 Utmaningar med samlokalisering

På frågan om det finns utmaningar var svaren mycket blandade. En handfull uppgav att det inte finns utmaningar utan endast fördelar. Många uppgav dock flera utmaningar. Svaren kan grupperas i fyra kategorier: språkliga utmaningar, fysiska utmaningar, utmaningar med verksamhetskulturen och ledarskapsutmaningar.

Som språkliga utmaningar nämndes att det lätt blir ett språk som blir dominerande i korridorerna och på skolgården. Bland svaren fanns också tankar om att

de tvåspråkiga eleverna har störst fördel av tvåspråkiga skolmiljöer. I många fall lyftes finskan upp som det dominerande språket men i starkt svenskspråkiga kommuner kan det också vara tvärtom. Man vill stöda barnens samvaro över språkgränserna, men samtidigt värna om det egna modersmålet.

”Ge utrymme för det svenska, men ändå låta barnen vara tillsammans (så det inte alltid blir finska)”

Med tanke på samarbete över språkgränserna kan det uppstå utmaningar ifall det ena undervisningsspråket är betydligt större än den andra. I vissa fall är det underförstått att alla i den svenska skolan behöver kunna finska, medan man inte kräver att de i finska skolan kan svenska. Det nämndes också att kommunikationen på det ena språket ibland glöms bort samt att det är viktigt med attitydfostran inom hela kommunen för att värna om ett gott språkklimat. Vidare ansågs det att tvåspråkigheten skulle gynnas av att placera daghem och skolor i samma byggnad.

De fysiska utmaningarna handlar om att lokalen skall vara flexibel och planerad för flera enheter. Många nämnde att mycket planering måste läggas kring läsårets schemaläggning, att det kan bli stökigt med många enheter under samma tak och att det ibland är utmanande att få utrymmena att räcka till. Flera betonade att de fysiska utmaningarna inte direkt har med undervisningsspråken att göra, utan helt enkelt är kopplat till skolornas storlek och växande elevantal.

Utmaningar med verksamhetskulturen är ett arbete som tar tid. Flera betonade att en tvåspråkig miljö inte uppstår av sig själv utan måste skapas medvetet och långsiktigt. Det poängterades också att den svenskspråkiga skolan inte enbart är en översättning av den finskspråkiga, utan det finns kulturella särdrag att beakta. Därtill måste man jobba för att bemöta alla elever likvärdigt, vilket kan vara svårt om skolorna har olika rutiner och regler. Det kan också kännas svårare att reda ut konflikter mellan eleverna:

”Det är inte alltid så lätt att ingripa i konflikter på skolgården, om man inte känner eleverna, vet vilket språk de talar eller känner varandra. En gemensam verksamhetskultur tar tid att skapa.”

Hos en utbildningsanordnare sammanföll invigningen av en samlokaliserad skola med coronapandemin, vilket ställde till med utmaningar för etablerandet av en gemensam verksamhetskultur. Tanken var att de flexibla utrymmena skulle gynna samarbete och interaktion, men på grund av restriktionerna hölls grupperna separat.

Den sista utmaningen var frågor gällande ledarskapet. Det krävs mer av ledarna och personalen i dessa undervisningsmiljöer. I en samlokaliserad skola är det många som ska samarbeta på många olika plan, vilket förutsätter fungerande koordinering och ledarskap. Säkerhetsfrågor och ansvarsfrågor gällande fastigheten ställer frågor för ledarskapet – vem har ansvar för vad?

Utbildningsanordnarna beskrev det omgivande samhällets attityder på varierade sätt. En del uppfattade en viss skepticism och oro utifrån gentemot samlokaliseringens inverkan på minoritetsspråket, som utbildningsanordnaren inte ansåg avspegla skolornas välfungerande vardag. Andra uppfattade att det finns en klar

beställning på samlokaliserade lösningar men möjligen en oförståelse för den svenskspråkiga skolstigens särdrag, särskilt i finskdominerade kommuner.

4 Avslutning

Att rapportera det exakta antalet samlokaliserade skolor eller skolbyggnader är inte alldeles enkelt. Dels är det inte helt entydigt vilka skolor som tas med i beräkningen, och dels måste man komma ihåg att situationen lever hela tiden. Den här rapporten ger en lägesbild på basen av de svar som inkommit via Regionförvaltningsverkets enkät i juni 2023. Resultaten visar att det för tillfället finns sammanlagt 82 samlokaliserade skolor i Finland, fördelade på 37 skolbyggnader. Eftersom antalet samlokaliserade skolor inte regelbundet följs upp, går det inte med säkerhet att beskriva utvecklingen av fenomenet över tid. Men jämför man med uppskattningen från forskningsrapporten 2013, tyder resultatet på att antalet samlokaliserade skolor vuxit betydligt under de senaste tio åren. Flera kommuner uppgav dessutom att det finns konkreta planer eller pågående byggprojekt för tvåspråkiga skolbyggnader. Till dem hör Helsingfors, Korsholm, Kronoby, Kyrkslätt, Lapträsk och Tusby. Därtill uppgav några kommuner att diskussioner förs men inga konkreta planer finns för tillfället.

Rapporten visar att samlokaliserade skolbyggnader är i stort sett lika vanliga på språköarna som i tvåspråkiga kommuner. I Nyland och Egentliga Finland är samlokalisering något vanligare än i Österbotten i proportion till antalet kommuner i regionen, men samlokaliserade skolor finns runtom i Svenskfinland. Samlokalisering är mer allmänt förekommande inom den grundläggande utbildningen än inom gymnasieutbildningen, med betoning på årskurserna 0-6. Kommunstorlek verkar inte förklara förekomsten av samlokaliserade skolor. De språkliga förhållandena i tvåspråkiga kommuner är möjligen en delvis påverkande faktor, eftersom det är något vanligare med samlokaliserade skolor i kommuner där de svenskspråkigas andel är 26-50%, men samlokaliserade skolor finns i kommuner med väldigt varierande språkförhållanden.

I utbildningsanordnarnas öppna svar nämndes många fördelar med delade utrymmen över språkgränserna: ekonomiska inbesparingar, samarbetsmöjligheter, språkliga möten samt möjligheter att hålla små skolor levande och funktionella. Som utmaningar nämndes svårigheter med schemaläggning, språkliga utmaningar, avsaknad av gemensam verksamhetskultur och utmaningar för ledarskapet.

Samlokalisering kräver lösningar med goda villkor för båda undervisningsspråken. Förutsättningar för samarbete och ett genuint gemensamt skolhus kräver vilja och långsiktigt arbete kring gemensamma värderingar. Enligt enkätsvaren finns det goda exempel i alla regioner, men också öppna frågor och arbete som kvarstår. Det står klart att det finns intresse för diskussion och erfarenhetsutbyte om samlokalisering och samarbete över språkgränserna.

5 Litteratur

From, T. (2020) Speaking of space. An ethnographic study of language policy, spatiality and power in bilingual educational settings. Helsingfors universitet. Helsinki Studies in Education. Doktorsavhandling.

Helakorpi, J., Ahlbom, I., From, T., Pörn, M. Sahlström, F. & Slotte-Lüttge, A. (2013) Särbo, sambo, kämppis: rektorers och lärares erfarenheter av kontakt och samarbete mellan samlokaliserade finsk- och svenskspråkiga skolor. Forskningsrapport från projektet Språkmöten vid Helsingfors universitet och Åbo Akademi.

Hannula, M. (2019) "Tillsammans är vi starkare än ensamma": en kvalitativ studie om gränsöverskridande arbete i en samlokaliserad skola. Helsingfors universitet. Avhandling pro gradu.

6 Bilaga: Enkäten till utbildningsanordnarna

Enkät om svensk- och finskspråkiga skolor som delar skolbyggnad och/eller skolgård

Regionförvaltningsverkens svenska enhet samlar uppgifter om svensk- och finskspråkiga skolor inom grundläggande utbildning och gymnasieutbildning som delar på skolbyggnad och/eller skolgård. Enkäten riktar sig till alla tvåspråkiga kommuner samt till språköarna. Syftet med förfrågan är att få en heltäckande lägesbild av antalet och placeringen av skolor på fastlandet där de två undervisningsspråken verkar sida vid sida. I första hand kartläggs skolbyggnader där svensk- och finskspråkiga skolor verkar under samma tak, men enkäten innehåller även frågor om delad skolgård och delvis gemensamma utrymmen.

Med hjälp av lägesbilden kan Regionförvaltningsverket möjliggöra att erfarenheter delas och goda modeller förs vidare mellan utbildningsanordnarna.

Vänligen besvara enkäten senast 14.6.2023.

För mer information, kontakta överinspektör Heidi Henriksson, heidi.henriksson@avi.fi, tfn 0295 018 021.

1. Välj kommun
2. I utbildningsanordnarens regi finns skolbyggnader som inrymmer finsk- och svenskspråkiga skolor under samma tak? I den här frågan menas delade skolhus, d.v.s. sådana skolbyggnader där de finsk- och svenskspråkiga skolorna kontinuerligt finns under samma tak.
3. Om svaret är ja: Hur många sådana skolbyggnader har utbildningsanordnaren?
4. Vilka stadier/verksamhetsformer representerar skolorna som delar skolbyggnad? Välj alla relevanta.
5. Vilka skolor delar för tillfället på skolbyggnad? Skriv in både de svenska och de finskspråkiga skolornas namn och adress, så att det framgår vilka som finns under samma tak.
6. Om det för tillfället finns planer på samlokalisering, vilka skolor gäller planerna? I vilket skede är planeringen?
7. I utbildningsanordnarens regi finns sådana skolbyggnader där svensk- och finskspråkiga skolor delvis delar på utrymmena? Här menas sådana fall där språkgrupperna har separata skolhus, men att t.ex. den svenskspråkiga skolan använder den finskspråkiga skolans slöjd- eller gymnastiksal eller liknande arrangemang.
8. Om svaret är ja: Hur många sådana skolbyggnader har utbildningsanordnaren där svensk- och finskspråkiga skolor delvis delar utrymmen med varandra?
9. Beskriv vilka utrymmen de svensk- och finskspråkiga skolorna delar på.
10. Vilka stadier representerar de svensk- och finskspråkiga skolorna som delvis delar på utrymmen? Välj alla relevanta.
11. I utbildningsanordnarens regi finns svensk- och finskspråkiga skolor som delar på skolgård.

12. Vilka stadier representerar de svensk- och finskspråkiga skolorna som delar skolgård? Välj alla relevanta.
13. Vilka är de största fördelarna av att dela skolbyggnad, utrymmen eller skolgård med en finskspråkig skola? Kommentera ur utbildningsanordnarens synvinkel.
14. Finns de utmaningar med att dela skolbyggnad, utrymmen eller skolgård med en finskspråkig skola? Vilka? Berätta gärna om era erfarenheter.
15. Kommentarer eller kompletteringar till frågorna ovan eller tematiken överlag.
16. Kontaktperson hos utbildningsanordnaren (namn, e-post, telefonnummer)

**Regionförvaltningsverket i Västra
och Inre Finland**

Vasa

2023